

ANALOGIES DEL PARADIGMA VERBAL ROSSELLONÈS¹

ELS PRINCIPIS DE NATURALITAT MORFOLÒGICA

El present article pretén analitzar els canvis que ha patit el paradigma verbal del rossellonès. En concret, veurem la forma que tenien antigament els morfemes de persona i els de subjuntiu, la relacionarem amb la forma actual i després analitzarem si els canvis segueixen els principis de naturalitat morfològica (Wheeler 1993) o si, per contra, estan sotmesos a altres pressions. No posarem una data concreta a les formes antigues que citarem perquè no hem fet una recerca cronològica sobre el moment en què van canviar, però sí que sabem que durant algun període havien estat així gràcies als estudis històrics de Fouché (1980 [1924]).

Seguirem els principis de naturalitat morfològica de Wheeler (1993), que a partir d'una revisió de Wurzel (1987) estableix una jerarquia dels principis que regeixen la morfologia flexiva. Tot seguit en presentem els que veurem com a rellevants en rossellonès:

- a) *Principi d'estabilitat de classes*: els paradigmes segueixen patrons implícitius màximament generals: hi ha formes que condueixen cap a unes altres, però les segones no porten cap a les primeres. Wurzel (1989: 114) en dóna la següent fórmula: «si el marcador M_i apareix a la categoria C_j , el marcador M_j apareixerà a la categoria C_i ». Per a il·lustrar-la utilitza algunes classes nominals del llatí. En la de *civis* 'ciudadà', sempre que hi ha /ēs/ a l'acusatiu pl. això implica que hi hagi /e/ a l'ablatiu sg.; però a la inversa pot donar un acusatiu pl. erroni. Aquesta llei també regeix la direccionalitat que pot seguir l'analogia, ja que igualment només pot actuar de les formes simples cap a les complexes, però no pas a la inversa (Pérez Saldanya 1998: 20).
- b) *Principi d'uniformitat i transparència*: una funció ha de tenir una sola

1. Aquest treball s'ha beneficiat de les subvencions als projectes de recerca 2005SGR-00753 de la Generalitat de Catalunya i HUM2006-13295-C02-01 del Ministeri d'Educació i Ciència.

forma, i viceversa (és una relació biunívoca, que segueix l'universal de Humboldt).

- c) *Principi de marcatge en sincretisme*: si hi ha sincretisme, serà en les formes marcades.
- d) *Principi d'iconicitat construccional*: afavoreix els paradigmes en els quals els elements marcats semànticament també es marquen morfològicament (les formes no marcades sovint presenten la desinència zero, mentre que les marcades tenen desinències que es realitzen fonèticament).

I. ELS MORFS DE PERSONA

Començarem analitzant els morfs de persona. Cal dir que els morfs de persona antics coincideixen amb els dels altres dialectes del català actual i que a la GCC § M 4 es presenten com si encara fossin així. A (1)a. mostrem com eren els morfs de persona antigament i a (1)b. hi marquem en cursiva les formes que considerem que han patit algun tipus de canvi i que veurem als apartats següents:

	(1)a. Rossellonès anterior:	(1)b. Rossellonès actual:
1a sg.	Ø	<i>i</i> [i]
2a sg.	s [s]	s [s]
3a sg.	Ø	Ø
1a pl.	m [m]	<i>m</i> [m] / <i>n</i> [n]
2a pl.	u [w]	<i>u</i> [w] / <i>u</i> [u]
3a pl.	n [n]	n [n]

II. EL MORF DE PRIMERA PERSONA DEL SINGULAR: *-i*

Des del s. xv (segons Fouché 1980 [1924]: 104) ja existia la terminació *-i* al present d'indicatiu: *jo canti, perdi, dormi*. Hi havia, per tant, una terminació específica de la 1a sg. al present, fet comú a altres dialectes (es fa *jo cant-o*, però *jo cantav-a*, no pas *jo *cantav-o*). Segons Gulsoy (1993: § C.5.4), la *-i* del present d'indicatiu del rossellonès ve de les formes d'alguns verbs que havien mantingut en l'arrel una *-i* provinent de l'arrel llatina, per exemple *cobri, obri, temi, sofri, ofri*, que venien respectivament de *COPRIO, *OPRIO, TIMEO, *SOF-FRIO, *OFFRIO. Aquesta *-i*, per analogia, es va escampar a tots els verbs. Avui dia, però, el present d'indicatiu no és l'únic temps que presenta aquesta *-i*, sinó que també apareix en tots els altres, com es veu a (2), excepte en el futur (*jo cantaré, jo partiré, jo dormiré*), temps en el qual, tanmateix, la 1a sg. ja és diferenciada de la resta de persones.

(2) 1a sg

Present d'indicatiu: *canti, perdi, dormi*

Pretèrit imperfet d'indicatiu: *cantavi, perdiü, dormiü*

Condicional: *cantariü, perdiü, dormiriü*

Present de subjuntiu: *canti, perdi, dormi*

Pretèrit imperfet de subjuntiu: *cantessi, perdessi, dormiguessi*

Podem considerar que la *-i* ha passat de ser el morf de temps de present d'indicatiu (segons l'anàlisi de la GCC § M 4.5.4) a reinterpretar-se com a morf de 1a sg. Podem trobar dues explicacions per a aquest fet, la primera de les quals implica la pressió analògica, que es representa mitjançant unes proporcions² del tipus que veiem a (3). Aquesta proporció la il·lustrem amb el pretèrit imperfet d'indicatiu, però es pot aplicar a qualsevol altre temps:

(3) ell canta : jo canti = ell cantava : jo *cantavi*

El present pot exercir una pressió analògica sobre les altres formes perquè és la més simple (segons el principi d'estabilitat de classes). Que hi hagi un morf específic de 1a sg. segueix els principis d'uniformitat i transparència; ja que s'elimina el sincretisme entre la 1a sg. i la 3a sg. També compleix el principi d'iconicitat construccional: es passa a la iconicitat màxima perquè totes les categories marcades s'obtenen afegint una desinència a la no marcada (la 3a sg.).

L'extensió del morf *-i* fa que aparegui un sincretisme on abans no hi era: entre el present d'indicatiu (*canti*) i el de subjuntiu (*canti*). Tot i això, se segueix el principi de marcatge en sincretisme ja que hi trobem involucrada la 1a sg., que és marcada. Dins del subjuntiu hi ha un altre sincretisme, que afecta la 1a sg. (*canti*) i la 3a sg. (*canti*). Podríem pensar que si afecta la 3a sg. no se segueix el principi de marcatge en sincretisme, però cal notar que l'afecta en el subjuntiu, que és un mode marcat, per la qual cosa entenem que sí que se segueix aquest principi.

Hem dit que a part de l'analogia amb el present hi podia haver una altra causa possible de l'extensió de la desinència, i aquesta és la influència del llenquadocià, el dialecte de l'occità que fa frontera amb el rossellonès. Segons Quint (2007), en aquesta varietat la *-i* de 1a sg. es troba en tots els temps d'indicatiu, però no en els de subjuntiu:

2. En una proporció s'estableixen relacions entre quatre formes que comparteixen característiques morfològiques (i fonètiques). A (3), per una banda, hi ha dues formes de 3a sg. i dues de 1a sg.; per l'altra, dues de present d'indicatiu i dues d'imperfet d'indicatiu. Les formes més simples (les de present) fan de model per a les altres (d'imperfet), que s'hi poden associar perquè tenen les mateixes persones (3a sg. i 1a sg., respectivament). És per això que hi pot haver un element que canvia, el qual a l'article sempre el marcarem en cursiva. Per a veure una explicació més precisa del funcionament de les proporcions, podeu consultar Pérez Saldanya (1998: 17-19).

(4) Occità: 1a sg. en indicatiu

Present d'indicatiu: *canti, senti, meti*

Preterit imperfet d'indicatiu: *cantavi, sentiái, metiái*

Passat simple: *cantèri, sentèri, metèri*

Futur: *cantarai, sentirai, metrai*

Condicional: *cantariái, sentiriái, metriái*

(5)a. Occità: 1a sg. en subjuntiu, sense *-i*

Present de subjuntiu: *cante, senta, meta*

Preterit imperfet de subjuntiu: *cantèsse, sentiguèsse, metèsse*

Taupiac (2000) cita algunes formes no normatives que tenen una *-i*, les quals són les que podrien haver influït el rossellonès (els verbs model d'un i altre autor són diferents, encara que la separació en tres conjugacions és igual):

(5)b. Occità: 1a sg. subjuntiu, amb *-i*

Present de subjuntiu: *càntei, bastiscái, bàtai*

Preterit imperfet de subjuntiu: *cantèssi, bastiguèssi, batèssi*

1. Extensió del morf *-i* als verbs amb element velar

Hi ha un subgrup³ de verbs de la conjugació II del català que presenten un element velar *-g* a la 1a sg. de present d'indicatiu (*prenc*) i a totes les persones de present de subjuntiu (*prengui, prenguis*, etc.) i de preterit imperfet de subjuntiu (*prengués, prenguessis*, etc.). En alguns dialectes aquest segment s'ha incorporat a verbs d'altres subclasses, mentre que el rossellonès funciona a la inversa, i s'hi troben formes de 1a sg. de present d'indicatiu amb la terminació *-i* i sense l'element velar: *entendre: enteni* (Saisset 1894); *vendre: veni* (Fouché 1980 [1924]); *valdre: vali, respondre: responi* (Escudero 2000). Aquest canvi no és total, sinó que hi ha vacil·lació: *dir: diui / dic; poder: podi / puc; creure: creui / crec* (Escudero 2000).

Pérez Saldanya (1995: 282) diu que «aquesta extensió [l'element velar] tot i estar mancada d'un contingut semàntic concret, té una clara funció morfosintàctica, puix que [...] funciona com a índex o marcador de determinades categories morfosintàctiques». Un dels valors que li atorga és el d'establir una oposició semàntica entre la 1a sg. i la 3a sg. És per aquest valor que podem pensar que la desaparició de l'element velar dóna suport a la idea que *-i* és el morf de 1a sg. És a dir, com que ja hi ha un morf específic de primera persona, deixa de ser necessària l'aparició de l'element velar per a marcar la diferència entre la 1a sg. de la 3a sg.

3. L'estatut d'aquest segment ha generat força controvèrsia. Podeu veure'n ressenyats els diversos estudis a la GCC § M 4.5.2.

Sembla que la pèrdua de l'element velar també s'ha estès al mode subjuntiu. Saisset (1894: 55) ja dona les següents formes de subjuntiu per a *entendre* sense l'element velar (les teniu a (6), amb una grafia que adapta del francès), tot i que en una nota al peu diu que també són possibles les formes amb *-g*, tant en present com en pretèrit imperfet:

	(6)a. Present de subjuntiu:	(6)b. Pretèrit imperfet de subjuntiu:
1a sg.	qu'antèni	qu'antanès
2a sg.	qu'antènis	qu'antanesses
3a sg.	qu'antèni	qu'antanès
1a pl.	qu'antanim	qu'antanèssem
2a pl.	qu'antaníou	qu'antanèssou
3a pl.	qu'antènin	qu'antanèssen

III. EL MORF DE PRIMER PERSONA DEL PLURAL: *-M* / *-N*

La 1a pl. es marca en rossellonès amb dos morfcs, *-m* i *-n*, que es distribueixen com a (7):

- (7)a. 1a pl.: temps amb *-m*
 Present d'indicatiu: *cantem*, *perdem*, *dormim*
 Futur: *cantarem*, *perdrem*, *dormirem*
 Present de subjuntiu: *cantem*, *perdem*, *dormim*
- (7)b. 1a pl.: temps amb *-n*
 Pretèrit imperfet d'indicatiu: *cantaven*, *perdien*, *dormien*
 Condicional: *cantarien*, *perdrrien*, *dormirien*
 Pretèrit imperfet de subjuntiu: *cantessen*, *perdessen*, *dormiguessen*

Com es veu a (7), la 1a pl. té dos morfcs, que són *-m* i *-n*. Considerem que allò que ha impulsat el canvi de *m > n* és la semblança formal amb la 3a pl. A (8) comparem 1a i 3a pl. de la conjugació I i marquem el nombre de diferències (deixant de banda el morf de persona) entre l'una i l'altra:

- (8)a. Comparació de 1a i 3a pl.: temps actualment amb *-m*
 —Present d'indicatiu: [kəntém] - [kántən]: 2 diferències (accent, vocal temàtica)
 —Futur: [kəntərəm] - [kəntərən]: 1 diferència (vocal temàtica)
 —Present de subjuntiu: [kəntém] - [kántin]: 2 diferències (accent, morf de temps)
- (8)b. Comparació de 1a i 3a pl.: temps antigament amb *-m*
 —Pretèrit imperfet d'indicatiu: [kəntáβəm] - [kəntáβən]: 0 diferències
 —Condicional: [kəntəríəm] - [kəntəríən]: 0 diferències
 —Pretèrit imperfet de subjuntiu: [kəntésəm] - [kəntésən]: 0 diferències

Notem que el canvi només s'ha produït en mots paroxítons,⁴ que són els que no tenen altres diferències respecte la 3a pl. Per tant, constatem que perquè hi hagi analogia cal que hi hagi el major nombre possible de similituds.

La 2a pl. no s'ha vist afectada per aquest canvi perquè ja havia perdut la vocal neutra de temps⁵ anterior al morf de persona (vegeu l'apartat següent) quan es va produir el procés analògic que afecta la 1a pl., amb la qual cosa sempre hi hauria aquesta diferència amb la 3a pl. A (8)c. hi fem la comparativa. Cal dir que el canvi tampoc no afecta la 2a sg., probablement perquè es tracta d'un singular (per tant, està més allunyat semànticament).

(8)c. Comparació de 2a i 3a pl.

—Pretèrit imperfect d'indicatiu: [kəntáβu] - [kəntáβən]: 1 diferència (vocal neutra de temps abans del morf de persona)

Les dades de Saisset (1894) demostren que la pèrdua de la vocal neutra en la 2a pl. és anterior al canvi de *-m > -n* final en la 1a pl. perquè en la seva obra no hi ha cap forma del tipus *cantàveu*, sinó que totes fan *cantavu*. En canvi, assenyala que la 1a pl. pot ser *cantàvem* o *cantaven*. Aquesta alternativa ja no apareix en Fouché (1980 [1924]), que només recull *cantaven*.

L'analogia exercida per la 3a pl. sobre la 1a pl. segueix el principi d'estabilitat de classes perquè és una forma menys marcada que aquella sobre la qual influeix, però, per altra banda, es perd el contrast paradigmàtic i no se segueix el principi d'uniformitat i transparència perquè una sola forma (*n*) val per a dues funcions (1a i 3a pl.) i una funció (1a pl.) té dues formes (*m* i *n*).

IV. EL MORF DE SEGONA PERSONA DEL PLURAL: -W / -U

El canvi que mostrem en aquest apartat és l'únic que no té una base analògica, sinó que es veu mogut per una qüestió d'estructura sil·làbica, la qual esdevé menys marcada. La 2a pl. anteriorment tenia un sol morf, [w], però actualment en té dos, [w] i [u]:⁶

(9)a. 2a pl.: temps amb [w]

Present d'indicatiu: *cante*[w], *perde*[w], *dormi*[w]

4. En llengües en què no es troba *-m* en posició de final de mot, com ara l'occità, sinó que aquesta *-m* es redueix a *-n*, seria bo d'estudiar si aquest canvi va començar en els mots paroxítons. En rossellonès també caldrà comprovar-ho per poder descartar que no sigui un canvi fonològic regular.

5. Analitzem totes les vocals de temps igual com ho fa Perea a la GCC § M 4.5.4.

6. Es podria tractar de dues formes fruit d'una regla fonològica; llavors hi hauria un sol morf. Aquestes formes també es troben en català central, a l'àrea del bisbat de Girona (Perea 1999).

Futur: *cantare*[w], *perdre*[w], *dormire*[w]

Present de subjuntiu: *cante*[w], *perde*[w], *dormi*[w]

(9)b. 2a pl.: temps amb [u]. El Ø indica la posició que abans hi ocupava una vocal neutra.

Pretèrit imperfet d'indicatiu: *cantav*Ø[u], *perdi*Ø[u], *dormi*Ø[u]

Condicional: *cantari*Ø[u], *perdiri*Ø[u], *dormiri*Ø[u]

Pretèrit imperfet de subjuntiu: *cantess*Ø[u], *perdess*Ø[u], *dormiss*Ø[u]

Com es pot veure, als temps en què ara hi ha el morf [u] aquest ocupa la posició de nucli sil·làbic que abans ocupava una vocal neutra (morf de temps); és a dir, que s'ha passat de formes com *cantàv*[əw] a *cantav*[u], de *perdrí*[əw] a *perdrí*[u], etc. La desaparició de vocals neutres en contacte amb vocal es veu en mots rossellonesos com *raïm* o *plaer*, que respectivament són *rim* i *pler*. En altres dialectes, com ara en determinades àrees del central, es pot produir una caiguda de la vocal neutra en el mateix context posttònic en imperatius de la conjugació I seguits dels pronoms *hi* o *ho*: agaf[ə] les coses! - agafa-ho! [əɣáfØu] / torn[ə]! - torna-hi! [tórniØi].

Cal dir que només hi ha canvis en les formes paroxítones, que són les úniques que tenien com a nucli sil·làbic, abans de la [w], una vocal neutra. Sembla que el canvi no és degut a pressions analògiques perquè llavors afectaria tots els temps verbals, sinó que es deu a l'estructura sil·làbica, que esdevé menys marcada, ja que passa a haver-hi una síl·laba sense coda i sense cap vocal neutra.

L'inconvenient de la pèrdua de la vocal neutra és que a la forma fonètica es perd la vocal de temps i que la 2a pl. passa a tenir dos morfs, de manera que s'incompleix dues vegades el principi d'uniformitat i transparència. Així doncs, en aquest canvi hi veiem que hi ha altres pressions lingüístiques que passen per davant dels principis de naturalitat morfològica.

V. ELS MORFS DE SUBJUNTIU

1. La vocal temàtica de la conjugació II en present d'indicatiu

Per poder entendre uns canvis determinats que ha patit el subjuntiu, primer cal veure'n uns altres que hi ha hagut en present d'indicatiu. Fouché (1980 [1924]: 109) assenyala que la 1a pl. i la 2a pl. de la conjugació II en determinats verbs han patit un canvi de vocal temàtica. Aquest mateix canvi es reproduïx al subjuntiu, de manera que els exemples de (10)a. i (10)b. també són les formes de subjuntiu:

(10)a. *coneixim*, *mereixim*, *creixim*, *planyim*, *prenim*, *defenim*...

(10)b. *coneixiu*, *mereixiu*, *creixiu*, *planyiu*, *preniu*, *defeniu*...

Aquest canvi no es produeix en tot el paradigma, sinó en verbs concrets per porcions amb verbs com *eixir* o *venir*:

(11)a. ell eix [éj] : creix [kréj] = nosaltres eixim : *creixim*

(11)b. ell vén (de *venir*) : pren = nosaltres venim : *prenim*

2. Subjuntiu

En la taula següent hi reproduïm el present de subjuntiu de totes tres conjugacions. La conjugació II no la separem pels criteris tradicionals, sinó per si les persones 1a i 2a pl. han canviat la vocal temàtica com en indicatiu (columna *-im*), o si no ho han fet (columna *-em*).

(15) El present de subjuntiu

I (Fouché 1980 [1924]: 111)	II (-em) (Perea 1999) ⁷	II (-im) (Fouché 1980 [1924]: 111-114)	III (Fouché 1980 [1924]: 111-114)
canti	rebi	planyi	dormi
cantis	rebis	planyis	dormis
canti	rebi	planyi	dormi
cantem	rebem	planyim / planyiguem	dormim / dormiguem
canteu	rebeu	planyiu / planyigueu	dormiu / dormigueu
cantin	rebin	planyin	dormin

Fouché atribueix l'aparició de l'element *-ig-* a les persones 1a i 2a pl. de les conjugacions II i III a l'analogia amb *estiguem* (i hi podríem afegir *capiguem* i *sapiguem*). Tanmateix, no explica que el canvi no afecti altres persones i que, per tant, no es faci *jo *planyigui*,⁸ *tu *planyiguis* o *jo *dormigui*, *tu *dormiguis*, etc., com *estigui*. Notem que *-ig-* només apareix a les persones que tenen una terminació diferent de la conjugació I. Entendrem que precisament aquest fet és el que ha provocat el canvi, ja que com a resultat el paradigma del subjuntiu regularitza *-i* com a morf de temps i *-é* com a vocal temàtica (igual com a la resta del paradigma); la vocal temàtica *-í* desapareix.

7. Fouché no dona aquest paradigma, per això el reproduïm a partir de Perea (1999), la qual es basa en les dades recollides per mossèn Antoni M. Alcover durant el 1906.

8. En altres dialectes aquestes formes són esdrúixoles. En rossellonès només hi ha paraules planes i agudes, per la qual cosa el subjuntiu de *sapiguer* és *sapigui*, *sapiguis*, etc. Així, si existissin formes com **dormigui*, haurien de ser planes.

(16) Els morfs de present de subjuntiu (en cursiva>

<i>cant-i</i>	<i>plany-i</i>
<i>cant-i-s</i>	<i>plany-i-s</i>
<i>cant-i</i>	<i>plany-i</i>
<i>cant-é-m</i>	<i>plany-igu-é-m</i>
<i>cant-é-u</i>	<i>plany-igu-é-u</i>
<i>cant-i-n</i>	<i>plany-i-n</i>

L'increment analògic amb *-ig-* també es produeix en altres dialectes del català, que poden fer *càntiga*, *pèrdiga*, *dòrmiga*. L'avantatge que comporta és que hi ha major regularitat entre conjugacions i, per tant, amb la desaparició d'una vocal temàtica del subjuntiu es millora el principi d'uniformitat i transparència. És cert que, per contra, apareix *-ig-*, però en tot cas la terminació esdevé més regular.

En pretèrit imperfet de subjuntiu torna a aparèixer-hi l'increment *-ig-*, encara que ara només ho fa en la conjugació iii, que reproduïm a (17) a partir de Fouché (1980 [1924]: 170). Aquesta vegada Fouché no cita el subgrup amb la variant *-im* de la conjugació ii, sinó que hi posa un verb de la que fa *-em*. Tot i això, diu que els verbs de la conjugació ii que tenen el radical acabat amb una consonant palatal fan el mateix increment que els verbs de la iii: *sàller* 'sortir' > *que jo salliguessi*; *merèixer* > *que jo mereixiguessi*; etc. (Fouché 1980 [1924]: 170). Alguns d'aquests verbs són els mateixos que fan *-im* en present d'indicatiu, però Fouché no relaciona una característica amb l'altra i, per tant, podria ser que només afectés alguns verbs concrets del grup (el qual encara no estaria regularitzat).

(17) Pretèrit imperfet d'indicatiu, amb el morf i la vocal temàtica en cursiva

i	ii (-em)	iii
<i>cant-e-ss-i</i>	<i>perd-e-ss-i</i>	<i>dorm-igu-e-ss-i</i>
<i>cant-e-ss-e-s</i>	<i>perd-e-ss-e-s</i>	<i>dorm-igu-e-ss-e-s</i>
<i>cant-é-s</i>	<i>perd-é-s</i>	<i>dorm-igu-é-s</i>
<i>cant-e-ss-e-n</i>	<i>perd-e-ss-e-n</i>	<i>dorm-igu-e-ss-e-n</i>
<i>cant-e-ss-u</i>	<i>perd-e-ss-u</i>	<i>dorm-igu-e-ss-u</i>
<i>cant-e-ss-e-n</i>	<i>perd-e-ss-e-n</i>	<i>dorm-igu-e-ss-e-n</i>

Sense l'increment *-ig-* que hi ha en la conjugació iii, la vocal de conjugació del subjuntiu no podria ser *-é* com en les altres dues conjugacions, sinó que

seria *-í*: **dormissi*, **dormisses*, etc., com en altres dialectes. Amb el canvi s'utilitza una sola vocal temàtica per al pretèrit imperfet de subjuntiu, la qual cosa fa millorar el principi d'uniformitat i transparència.

A part de la pressió analògica, una altra causa del canvi pot ser el contacte amb l'occità, que té el mateix increment *-ig-* en la conjugació II (Escartin 2002):

(18) Occità: pretèrit imperfet de subjuntiu

I <i>parlar</i>	II <i>sentir</i>	III <i>metre</i>
parlèsse	sent- <i>igu</i> -èsse	metèsse
parlèsses	sent- <i>igu</i> -èsses	metèsses
parlèsse	sent- <i>igu</i> -èsse	metèsse
parlèsem	sent- <i>igu</i> -èsem	metèsem
parlèssetz	sent- <i>igu</i> -èssetz	metèssetz
parlèsson	sent- <i>igu</i> -èsson	metèsson

CONCLUSIONS

El rossellonès ha patit una sèrie de canvis en el seu paradigma verbal que han estat incentivats per dues causes: per una banda, la recerca de formes més regulars que complissin millor els principis d'uniformitat i transparència (el morf *-i* de 1a sg., les terminacions de subjuntiu iguals a totes les conjugacions), el d'iconicitat construcciona (la 3a sg., no marcada, és l'única persona sense morf) i el principi d'estabilitat de classes (el canvi analògic de la 1a pl.). Per l'altra banda, l'occità, llengua veïna, que té formes iguals o semblants en el seu paradigma, també pot haver-lo influït.

Hem vist també que hi pot haver altres raons que portin les formes verbals a canviar, com és el cas de la 2a pl., que no segueix aquests principis i que, per davant de les pressions morfològiques, dona més importància a la necessitat de tenir una estructura sil·làbica més simple.

GEMMA GÓMEZ DURAN
Universitat Autònoma de Barcelona

BIBLIOGRAFIA

- Escartin 2002: Jòrdi ESCARTIN, *L'occitan tout de suite!*, París, Pocket.
Escudero 2000: Jean-Paul ESCUDERO, *Les gitans catalans et leur langue. Une étude réalisée à Perpignan*, Péronnas, Editions de la Tour Gile.

- Fouché 1980 [1924]: Pierre FOUCHÉ, *Morphologie historique du roussillonnais*, Ginebra, Slatkine Reprints.
- GCC § M 4: M. Pilar PEREA, «Flexió verbal regular», dins Joan Solà / Maria-Rosa Lloret / Joan Mascaró / Manuel Pérez Saldanya (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, 3 vol., Barcelona, Empúries, 2002, 583-646.
- Gulsoy 1993: Joseph GULSOY, *Estudis de gramàtica històrica*, València / Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Perea 1999: M. Pilar PEREA, *Compleció i ordenació de La flexió verbal en els dialectes catalans d'A. M. Alcover i F. de B. Moll*, format CD, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- Pérez Saldanya 1995: Manuel PÉREZ SALDANYA, «Analogia i canvi morfològic: a propòsit de les formes verbals velaritzades», *Caplletra*, 19, 279-305.
- 1998: Manuel PÉREZ SALDANYA, *Del llatí al català. Morfosintaxi verbal històrica*, València, Universitat de València.
- Quint 2007: Nicolas QUINT, *Le Languedocien de poche. Occitan central*, Chennevières-sur-Marne, Assimil.
- Saisset 1894: Albert SAISSET, *Grammaire catalane*, Perpinyà, Imprimerie de la Ch. Latrobe.
- Taupiac 2000: Jacme TAUPIAC, *Gramatica occitana*, Castras, Institut d'Estudis Occitans.
- Wheeler 1993: Max W. WHEELER, «On the hierarchy of naturalness principles in inflexional morphology», *Journal of Linguistics*, 29, 95-111.
- Wurzel 1987: Wolfgang U. WURZEL, «System-dependent morphological naturalness in inflection», dins Wolfgang U. Dressler / Willi Mayerthaler / Oswald Panagl / Wolfgang U. Wurzel (ed.), *Leitmotifs in natural morphology*, Amsterdam / Filadèlfia, John Benjamins, 59-96.
- 1989: Wolfgang U. WURZEL, *Inflectional morphology and naturalness*, Dordrecht, Kluwer Academic Publishers.

